11ο Δημοτικό Σχολείο Παλαιού Φαλήρου

«Ελένη Γλύκατζη Αρβελέρ»

Η ΣΤ΄ τάξη επισκέπτεται το Ναύπλιο

16 Μαΐου 2022

ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Μοιάζει σαν όλη η ιστορία του τόπου να γράφτηκε εδώ.
Σαν όλοι όσοι περάσαν ν' αφήσαν κι από κάτι. Οπλοστάσια και τζαμιά, μεγάλους δρόμους νεοκλασικά και καφενεία. Στην αλλοτινή αγορά του Ναυπλίου, η Βενετσιάνικη γοητεία μπλέκεται σήμερα αρμονικά με τα τούρκικα τζαμιά και τον νεοκλασικισμό, συναντώντας τις πρώτες σελίδες του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.

Τα κτίρια είχαν τη δική τους ιστορία. Υπήρξαν οπλοστάσια, ανακριτήρια, σινεμά, βουλευτήρια, μουσεία, σχολεία. Συναντήθηκαν με μεγάλες επαναστάσεις και σύγχρονους πολιτικούς αγώνες. Η πλατεία ήταν γεμάτη. Είχε ρήτορες, ήρωες, μεγάλα καφενεία, σχολικές γιορτές κι αναφορογράφους. Είχε ερωτευμένους και νυφοπάζαρα. Τουρίστες, παιδιά, πλανόδιους μουσικούς, ανιματέρ, μετανάστες... Όπως σε κάθε μεγάλη ευρωπαϊκή πλατεία.

Εικόνα 1 - Πλατεία Συντάγματος

Πόσα ονόματα… Η **Piazza dei Armi των Βενετών έγινε Πλατάνου, Λουδοβίκου, Στρατώνος, Βασιλέως Γεωργίου και τελικά, Συντάγματος**. Το τελευταίο της όνομα το

πήρε το 1862, δεκαεννέα χρόνια μετά τη Ναυπλιακή Επανάσταση για την παραχώρηση συντάγματος.

Περπατώ τη Βασιλέως Κωνσταντίνου, τον «Μεγάλο Δρόμο» που ξεκινά από το Δημαρχείο. Ο δρόμος ανοίχτηκε το 1832, την ίδια εποχή που απέκτησε η πλατεία τη σημερινή της μορφή, σε σχέδια των Βαλλιάνου και Βούλγαρη. Μαγαζιά, κοσμήματα, ακριβά ρούχα, κόσμος, πλακόστρωτο. Μια όμορφη αίσθηση σε κατακλύζει όπως σε ‘κείνες τις ωραίες πόλεις, που χαίρεσαι να τις περπατάς.

Εικόνα 2 - Το παλιό τζαμί - - Τριανόν

Φτάνω στην είσοδο. Αριστερά μου το **Παλιό Τζαμί, το «Τριανόν»** της πλατείας. Το κτίσμα αυτό, ένα απλό και λιτό τέμενος, χωρίς εντυπωσιακές διακοσμήσεις ή λεπτομέρειες, είναι του 14ου αιώνα κι αποτελεί ίσως το παλαιότερο σωζόμενο δείγμα της οθωμανικής αρχιτεκτονικής. Από «Μεγάλο τζαμί», το 1687, γίνεται ρωμαιοκαθολικός ναός αφιερωμένος στη μνήμη του Αγίου Αντωνίου της Πάδοβα, που δώρισε ο αρχιστράτηγος **Φραγκίσκος Μοροζίνι** στο τάγμα των Φραγκισκανών. Το 1828

γίνεται αλληλοδιδακτικό σχολείο αρρένων κι από το 1831 και για μισό αιώνα, δημόσιο δημοτικό σχολείο. Υπήρξε ειρηνοδικείο και μητρόπολη, θέατρο και ωδείο. Για τους ντόπιους όμως θα μείνει για πάντα το «Τριανόν», το δημοτικό σινεμά της πόλης, που εγκαινιάστηκε στο τέλος της δεκαετίας του ’30, κι έπαιζε καουμπόικα και αστυνομικά. Σήμερα φιλοξενούνται εδώ εικαστικές εκθέσεις και πολιτιστικά δρώμενα.

Εικόνα 3 - Εστιατόριο "Ελλάς"

Στη δεξιά πλευρά του δρόμου το «**Ελλάς**». Εστιατόριο σήμερα, που στο παρελθόν φιλοξενούσε τη λέσχη της «καλής κοινωνίας» του Ναυπλίου κι έχει χρησιμοποιηθεί σαν ξενοδοχείο, δημόσια υπηρεσία αλλά και «μπαλκόνι» πολιτικών. Στο δρομάκι που συνεχίζει από το εστιατόριο, θα δω το σπίτι όπου το 1923 γεννήθηκε και έζησε ο συγγραφέας, πολιτικός και αγωνιστής **Γρηγόρης Φαράκος**. Από δω φαίνεται και η πίσω όψη του «Φαρμακείου», ένα πρώιμο νεοκλασικό κτίριο που λειτουργεί από το 1864. Δίπλα του, τα «Νούφαρα», ένα ψηλόλιγνο νεοκλασικό κτίσμα με σοφίτα και μεγάλο ισόγειο, που στέγαζε για δεκαετίες το περίφημο «Μεγάλο Καφενείο» του Σμυρναίου. Μικροί και μεγάλοι τσακωμοί για τα πολιτικά, πρέφα και ουζάκι. Όλοι οι διανοούμενοι

κι οι αριστοκράτες του Ναυπλίου πέρασαν από δω.

Παρακάτω **ο γερό-πλάτανος**, σήμα κατατεθέν του Ναυπλίου, που για χρόνια δάνειζε το όνομα του στην πλατεία. Εδώ λέει, αγόρευαν και συζητούσαν τα θέματα της Επανάστασης οι αγωνιστές κατά το ’21. Εδώ η Ψωροκώσταινα προσέφερε τα τελευταία της υπάρχοντα στον δάσκαλο του γένους Γεννάδιο, γοητευμένη από τα λόγια του για την ανάγκη να συμβάλλουν όλοι στις ανάγκες του έθνους. Εδώ αγόρευαν οι ρήτορες και οι πολιτικοί κι εδώ οι «αναφορογράφοι» συνέτασσαν έναντι αμοιβής αιτήσεις κι αναφορές για την κυβέρνηση για λογαριασμό των αναλφάβητων…

Θα καθίσω κάτω απ’ την παχιά σκιά του. Στο **καφέ Κεντρικόν** υπάρχει ένας μεγάλος πίνακας με μια παλιά φωτογραφία της πλατείας: «Ναύπλιον - πλατεία», και πάνω δυσανάγνωστες χειρόγραφες σημειώσεις. Γεμάτη από κόσμο, είναι τραβηγμένη από την πλευρά του Τριανόν κι αν εξαιρέσει κανείς τα καταστήματα, τις ομπρέλες και τις καρέκλες τους που αντικατέστησαν τα πυκνοφυτεμένα δέντρα, είναι ακριβώς όπως σήμερα.

Εικόνα 4 - Κτίριο Βίγγα

Ένα από τα ιστορικά κτίσματα της πλατείας είναι και το **κτίριο Βίγγα** που κατασκευάστηκε το 1878 στο οικόπεδο του Γενναίου Κολοκοτρώνη, γιο του Θεόδωρου. Μετά την απελευθέρωση η Ελληνική κυβέρνηση παραχώρησε στους μεγάλους αγωνιστές της επανάστασης οικόπεδα και σπίτια γύρω απ' την πλατεία. Εδώ τυπώνονταν η «Αργολίς», έκδοση και ιδιοκτησία Βίγγα. Κατά την κατοχή οι Ιταλοί το χρησιμοποίησαν ως «Καραμπινιέρα», δηλαδή κρατητήριο, και μετά το '45 στεγάστηκε εδώ η λέσχη Αξιωματικών. Σήμερα το κτίριο ανήκει στο Υπουργείο Πολιτισμού και αναστηλώνεται, καθώς βρίσκεται σε πολύ κακή κατάσταση. Από τα σπίτια των αγωνιστών του 1821, σώζεται και το σπίτι του Νικηταρά, ιδιοκτησία σήμερα Μελισσηνού.

Ο μεγάλος πλάτανος ρίχνει τα κλαδιά του μέχρι το απέναντι κτίριο, που στεγάζει το **Αρχαιολογικό μουσείο του Ναυπλίου**. Ένα από τα σπουδαιότερα βενετσιάνικα κτήρια της πόλης, που χτίστηκε το 1713 από **τον Αυγουστίνο Σαγρέδο, τον «Καπετάν**

Γκενεράλη» των Αναπλιωτών, ως «Αρσενάλε», δηλαδή οπλοστάσιο, κι οριοθετούσε την πλατεία σε εκείνη την πρώτη της μορφή. Χτισμένο όλο με λαξευτή πέτρα, δεν σε ξαφνιάζει διόλου το εντυπωσιακό του μέγεθος αλλά και η απλότητά του, που προφανώς υπαγόρευε η στρατιωτική του χρήση. Στους τοίχους του υπάρχουν ανάγλυφοι λέοντες, σήμα κατατεθέν των Ενετών, αλλά και ανθρωπόμορφες βρύσες, στους εξωτερικούς τοίχους, που άλλοτε έτρεχαν νερό. Η στρατιωτική του χρήση συνεχίστηκε και πολύ αργότερα. Εδώ είχε την έδρα του το 8ο Σώμα Πεζικού και μέχρι το 1929 στεγαζόταν η Στρατιωτική Λέσχη. Στην Κατοχή, οι Γερμανοί το χρησιμοποίησαν ως χώρο ανακριτικών γραφείων.

Σαν αρχαιολογικό μουσείο λειτούργησε από το ‘33, με διακοπή στα χρόνια της κατοχής, και το 2009 εκσυγχρονίστηκε κι εμπλουτίστηκαν τα εκθέματά του. Η έκθεση περιλαμβάνει σήμερα πλούσια συλλογή 2000 αντικειμένων από τις Μυκήνες, την Ναυπλία, την Τίρυνθα, την Ασίνη, τα Δεντρά, την Μιδέα και αλλού, καλύπτοντας ένα μεγάλο ιστορικό φάσμα που φτάνει από τους προϊστορικούς χρόνους ως την Ύστερη Αρχαιότητα. Ο μοναδικός ψυκτήρας της Τίρυνθας, ο τάφος της Ερμιόνης, νεολιθικά εργαλεία, αγγεία, ειδώλια και πινακίδες Γραμμικής Β’ είναι μερικά από τα εκθέματα που συναντάς στις αίθουσές του. Δεσπόζουσα θέση κατέχει ο Παναθηναϊκός αμφορέας, που αποτελούσε το έπαθλο των νικητών στους Παναθηναϊκούς Αγώνες και που κάθε τέσσερα χρόνια μεταφέρεται στην εκάστοτε πόλη όπου διεξάγονται οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Ανάμεσα στα σημαντικότερα εκθέματα του μουσείου, η μοναδική στην Ελλάδα «πανοπλία των Δενδρών», και ο «άρχοντας της Ασίνης». Την είσοδο του κτιρίου κοσμεί η φωτογραφική έκθεση του Νικόλαου Τομπάζη.

Εικόνα 5 - Το "Βουλευτήριον" ή "Βουλευτικόν"

Στο δρομάκι που συνεχίζει από το μουσείο βρίσκεται το λεγόμενο **Βουλευτήριον** ή Βουλευτικό όπως το αποκαλούν οι Ναυπλιώτες, η πρώτη βουλή των Ελλήνων που λειτούργησε κατά τα έτη 1824-25 και 1827-28. Το εντυπωσιακό αυτό κτίριο ήταν το δεύτερο τζαμί της πλατείας, ο «τεκές του αγά πασά Δελβινιώτη», που έκτισε όπως λεν για την εξιλέωση της ψυχής του. Εδώ το 1834, έγινε η περίφημη δίκη του Κολοκοτρώνη, ενώ σήμερα στεγάζεται παράρτημα του Ελληνικού Ωδείου.

Μπροστά από το Βουλευτικό, **το κτίριο της Εθνικής Τράπεζας**, έργο του αρχιτέκτονα Νικόλαου Ζουμπουλίδη. Με επιρροές από τα μυκηναϊκά μέγαρα, χτίστηκε το 1936 κι απηχεί την τελευταία στροφή της δεκαετίας του ’30 προς το νεοκλασικισμό. Λέγεται πάντως ότι το κτίριο δεν ολοκληρώθηκε ποτέ σύμφωνα με τα σχέδια του αρχιτέκτονα. Όπως μαρτυρά το μαρμάρινο γλυπτό που στέκεται δίπλα από την είσοδό του, **στη θέση**

αυτή βρισκόταν το σπίτι της Καλλιόπης Παπαλεξοπούλου. Μιας ηγετικής μορφής του αγώνα κατά της απολυταρχίας του Όθωνα. Στο σπίτι αυτό οργανώθηκε η Ναυπλιακή Επανάσταση. Από εκείνα τα μπαλκόνια η «Παπαλέξαινα» εμψύχωνε τους Ναυπλιώτες να ξεσηκωθούν. Και χρόνια μετά, από τούτα εδώ τα μπαλκόνια έδωσαν τις μεγάλες προεκλογικές τους μάχες οι πολιτικοί αρχηγοί της μεταπολίτευσης. Δίπλα, ένας ανάγλυφος λέοντας υποδηλώνει ξανά την ενετική παρουσία στην πλατεία.

Ποια ήταν η «Ψωροκώσταινα»;

Ήταν η κάποτε αρχόντισσα των Κυδωνιών, του Αϊβαλιού, Πανωραία Χατζηκώστα, σύζυγος πάμπλουτου Αϊβαλιώτη εμπόρου, που φημιζότανε όχι μόνο για τα πλούτη του άνδρα της, μα και για τα πολλά δικά της κι ακόμα για την ομορφιά της.

Όταν αργότερα οι Τούρκοι πυρπόλησαν την πολιτεία του Αϊβαλί, και έσφαξαν άνδρες και γυναικόπαιδα, ανάμεσα σε αυτούς που σώθηκαν ήταν και η αρχόντισσα Πανωραία Χατζηκώστα, που είδε να σφάζουν οι Τούρκοι τον άνδρα της και τα παιδιά της. Κατά καλή της τύχη ένας ναύτης την βοήθησε και μαζί με άλλους την ανέβασε σε ένα καράβι που ξεμπάρκαρε στα Ψαρά.

Εκεί αναγνωρίστηκε από τον ομοιοπαθή της Βενιαμίν τον Λέσβιο, την προστάτεψε και τον ακολούθησε στην Πελοπόννησο. Στο Ναύπλιο, ο Βενιαμίν παρέδιδε μαθήματα για να ζήσει και η Πανωραία, για να ζήσει, άρχισε να ξενοπλένει και αργότερα, με σαλεμένα σχεδόν τα λογικά της, ζητιάνευε στους δρόμους του Ναυπλίου.

Εικόνα 6 - Πανωραία Χατζηκώστα ("Ψωροκώσταινα")

Το 1826, όταν το επαναστατημένο ελληνικό έθνος είχε μεγάλη ανάγκη χρημάτων, ο δάσκαλος του Γένους Γεώργιος Γεννάδιος, εκφώνησε κάτω από τον πλάτανο ένα συγκινητικό λόγο ζητώντας από τους Ναυπλιείς να συνεισφέρουν στον έρανο για το έθνος. Ο λόγος του ήταν τόσο συγκινητικός που η πιο φτωχή γυναίκα της πόλης, η αποκαλούμενη χλευαστικά «Ψωροκώσταινα», λέγεται ότι έδωσε όλα της τα υπάρχοντα, που δεν ήταν άλλα από ένα ασημένιο δαχτυλίδι και ένα γρόσι.

Έπειτα από το περιστατικό του εράνου στο Ναύπλιο, όταν έφτασε ο Καποδίστριας στην Ελλάδα, τη συμμάζεψε κι όταν ίδρυσε το ορφανοτροφείο, η Πανωραία, που τώρα έγινε γνωστή με το παρανόμι «Ψωροκώσταινα», προσφέρθηκε να πλένει τα ρούχα των ορφανών χωρίς καμιά πληρωμή.

Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, η λαϊκή έκφραση συνδέεται με τη μετεπαναστατική ζωή στο Ναύπλιο, πρωτεύουσα τότε της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, μετά την επανάσταση του 21 υπήρχε στο Ναύπλιο μια ταβέρνα που ανήκε σε μια γυναίκα, τη Μιχαλού. Η Μιχαλού είχε το προτέρημα να κάνει «βερεσέδια» αλλά υπό προθεσμία. Μόλις εξαντλούνταν η προθεσμία – και η υπομονή της – στόλιζε τους χρεώστες της με «κοσμητικότατα» επίθετα. Όσοι τα άκουγαν, ήξεραν καλά ότι αυτός που δέχεται τις «περιποιήσεις» της «*χρωστάει της Μιχαλούς*».

Μπούρτζι

Το επιθαλάσσιο φρούριο, που έμεινε γνωστό με την τουρκική ονομασία Μπούρτζι, δηλαδή πύργος, αποτελεί σήμα κατατεθέν της πόλης του Ναυπλίου.

Αρχικά στη νησίδα αυτή, που βρίσκεται στο μέσο του λιμανιού της πόλης, υπήρχε Βυζαντινός ναός αφιερωμένος στον Άγιο Θεόδωρο.

Οι Ενετοί αντιλαμβανόμενοι τη στρατηγική του θέση για την προστασία του λιμανιού, οικοδόμησαν γύρω στο 1473, πάνω σε αυτή τη βραχονησίδα, έναν πύργο. Ο Ιταλός αρχιτέκτονας Αντόνιο Γκαμπέλο, που είχε αναλάβει και το κτίσιμο του Κάστρου των Τόρων, σχεδίασε το επιθαλάσσιο φρούριο, το οποίο ολοκληρώθηκε από το μηχανικό Μπρανκαλεόνε.

Η σχεδίαση του φρουρίου είναι προσαρμοσμένη στο επίμηκες σχήμα της βραχονησίδας. Το κέντρο του φρουρίου καταλαμβάνει ένας πύργος σε σχήμα ακανόνιστου εξαγώνου, με σκεπαστές κανονιοστοιχίες εκατέρωθέν του σε χαμηλότερο επίπεδο.

Εσωτερικά ο πύργος είναι τριώροφος και η επικοινωνία μεταξύ των ορόφων γινόταν με κινητές σκάλες για λόγους ασφαλείας. Την ανάγκη υδροδότησης κάλυπτε μια μεγάλη κυκλική δεξαμενή που βρισκόταν στο υπόγειο του πύργου.

Οι είσοδοι βρίσκονταν βόρεια και νότια. Βορειοανατολικά είχε διαμορφωθεί μικρός όρμος, για την ασφαλέστερη πρόσβαση στο φρούριο.

Μεταξύ του επιθαλάσσιου φρουρίου και του λιμενοβραχίονα υπήρχε στενή δίοδος που έκλεινε με αλυσίδα, για την ασφάλεια του λιμανιού από εχθρικά πλοία.

Το φρούριο φέρει αρκετές τροποποιήσεις και επισκευές που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες εποχές.

Εικόνα 7 - Μπούρτζι

Οι Τούρκοι περιέβαλαν το Μπούρτζι με τη λεγόμενη πορπορέλα, δηλαδή με υποθαλάσσιο φράγμα από πέτρες, ούτως ώστε να μην είναι δυνατή η προσέγγιση μεγάλων πλοίων.

Τον 18ο αιώνα, οι Βενετοί προχώρησαν σε συμπληρώσεις στο Μπούρτζι. Ανύψωσαν τον κεντρικό πύργο και όλο σχεδόν το νησάκι καλύφθηκε με οχυρώσεις.

Στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης, το Μπούρτζι ήταν γνωστό ως Καστέλι ή Θαλασσόπυργος. Εδώ βρήκε καταφύγιο το 1826, για σύντομο διάστημα, η ελληνική κυβέρνηση, όταν το επαναστατημένο έθνος βρισκόταν σε εμφύλια σύρραξη.

Το Μπούρτζι λειτούργησε ως φρούριο μέχρι το 1865. Κατόπιν αποτελούσε τον τόπο διαμονής των δημίων που πραγματοποιούσαν τις εκτελέσεις των θανατοποινιτών των φυλακών του Παλαμηδιού.

Το 1935 το επιθαλάσσιο φρούριο μετατράπηκε σε ξενοδοχείο ύστερα από μετασκευές του Γερμανού αρχιτέκτονα Βουλφ Σέφερ. Σήμερα, μπορεί κανείς να επισκεφθεί το Μπούρτζι με καραβάκι από την προκυμαία του Ναυπλίου.

Πλατεία Καποδιστρίου

Στο χώρο περίπου που καταλαμβάνει η σημερινή πλατεία βρισκόταν ο βενετσιάνικος προμαχώνας Ντόλφιν ή Σαν Μάρκο, ο οποίος κατεδαφίστηκε το 1926 στο γενικότερο πλαίσιο της κατεδάφισης των τειχών και των προμαχώνων της κάτω πόλης.

Ο ανδριάντας του Κυβερνήτη, έργο του γλύπτη Μιχαήλ Τόμπρου, τοποθετήθηκε στην πλατεία το 1932 και έχει σμιλευτεί σε μάρμαρο. Ο Καποδίστριας παριστάνεται όρθιος, με επίσημη ενδυμασία, να ακουμπά ελαφρά σε κορμό δέντρου.

Εικόνα 8 - Ανδριάντας Ιωάννη Καποδίστρια

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, γόνος ευγενών, γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1776. Σπούδασε ιατρική σε πανεπιστήμιο της Ιταλίας, αλλά τον κέρδισε η πολιτική και η διπλωματία. Για αρκετά χρόνια πρωταγωνίστησε στη διπλωματική σκηνή της Ευρώπης, κυρίως ως υπουργός των Εξωτερικών της Ρωσίας κατά το διάστημα 1815 με 1822, βοηθώντας καίρια τον ελληνικό Αγώνα για την Ανεξαρτησία.

Τον Απριλίο του 1827 εκλέχτηκε από την Τρίτη Εθνοσυνέλευση Κυβερνήτης της Ελλάδος για επτά χρόνια και αποβιβάστηκε στο Ναύπλιο, την τότε πρωτεύουσα, στις 8 Ιανουαρίου του 1828. Διακυβέρνησε το νεοσύστατο ελληνικό κράτος από την πόλη του

Ναυπλίου για τρία χρόνια και οκτώ μήνες, έως τις 27 Σεπτεμβρίου του 1831, οπότε δολοφονήθηκε έξω από τον ναό του Αγίου Σπυρίδωνα.

Εικόνα 9 - Η δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια

Το έργο του Κυβερνήτη υπήρξε λαμπρό και δεν θεωρείται τυχαία ως ένας από τους μεγαλύτερους πολιτικούς που πέρασαν από την ιστορία της Ελλάδας.

Πλατεία Τριών Ναυάρχων

Η πλατεία Τριών Ναυάρχων είναι αφιερωμένη στη μνήμη των ναυάρχων, Κόδριγκτον της Αγγλίας, Δεριγνύ της Γαλλίας και Χέιδεν της Ρωσίας, που καταναυμάχησαν τον Τουρκοαιγυπτιακό στόλο στη ναυμαχία του Ναβαρίνου στις 8 Οκτωβρίου του 1827.

Η πλατεία διαμορφώθηκε στα χρόνια του Ιωάννη Καποδίστρια από το μηχανικό Σταμάτη Βούλγαρη και περιλαμβάνει αξιόλογα κτίρια και μνημεία.

Εικόνα 10 - Πλατείω Τριών Ναυάρχων

Στο μέσο της πλατείας βρίσκεται το ταφικό μνημείο με τα οστά του Δημήτριου Υψηλάντη, που υπήρξε μία από τις ηγετικές μορφές της Ελληνικής Επανάστασης. Ο Υψηλάντης, που πέθανε στο Ναύπλιο το 1832 χτυπημένος από χρόνια κληρονομική ασθένεια, σε ηλικία 40 ετών, αρχικά είχε ενταφιαστεί στο νάρθηκα του ναού του Αγίου Γεωργίου. Το 1843 όμως τα οστά του εναποτέθηκαν, με επίσημη τελετή, στο μνημείο αυτό που κατασκευάστηκε στη Βιέννη, κατόπιν παραγγελίας του αδερφού του, Γεώργιου Υψηλάντη.

Στην πλατεία υπάρχουν και αξιόλογα νεοκλασικά κτίρια, εκ των οποίων ξεχωρίζει το κτίριο που στεγάζει σήμερα το Δημαρχείο της πόλης. Δίπλα, στην οδό Βασιλέως Κωνσταντίνου 32, βρισκόταν το φαρμακείο του Ιταλού φιλέλληνα Μπονιφάτσιο Μποναφίν, ο οποίος ταρίχευσε το νεκρό σώμα του δολοφονηθέντος Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια.

Πίσω από το μνημείο του Υψηλάντη, στο δυτικό τμήμα της πλατείας, μπορεί να δει κανείς τον ανδριάντα του πρώτου βασιλιά της Ελλάδος, Όθωνα, δευτερότοκου γιου του

βασιλιά της Βαυαρίας Λουδοβίκου Α΄. Ο νεαρός βασιλιάς αποβιβάστηκε στο Ναύπλιο στις 25 Ιανουαρίου του 1833 και έμεινε για σύντομο διάστημα στην πόλη, έως το 1834.

Περίπου στη θέση όπου έχει τοποθετηθεί το άγαλμα του Όθωνα, μεταξύ των οδών Βασιλέως Κωνσταντίνου και Αμαλίας, βρισκόταν άλλοτε ένα από τα σημαντικότερα κτίρια του Ναυπλίου, το Κυβερνείο ή αλλιώς «Παλατάκι», που καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1929. Το Κυβερνείο κατασκευάστηκε το 1829, ακριβώς εκατό χρόνια πριν από την καταστροφή του, σε σχέδια του Ιταλού αρχιτέκτονα Πασκουάλε Ιπολίτι, προκειμένου να στεγάσει τα γραφεία της νεοσύστατης τότε ελληνικής κυβέρνησης και την οικία του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδος Ιωάννη Καποδίστρια.

Η ανέγερσή του έγινε μάλιστα με δαπάνες του ίδιου του Κυβερνήτη αλλά και με τη χορηγία Ελλήνων ομογενών. Τόσο η αρχιτεκτονική του όψη όσο και το εσωτερικό του απέπνεαν λιτότητα. Επρόκειτο για ένα νεοκλασικό κτίριο, με τονισμένο τον οριζόντιο άξονα. Στο εσωτερικό του εντύπωση προκαλούσε η λιτή επίπλωσή του, κατόπιν εντολής του ίδιου του Κυβερνήτη.

Όταν δολοφονήθηκε ο Καποδίστριας, εδώ, στην κεντρική αίθουσα του Κυβερνείου, τοποθετήθηκε για λαϊκό προσκύνημα η λάρνακα με το ταριχευμένο του σώμα.

Όταν ο νεαρός βασιλιάς Όθων ήρθε στο Ναύπλιο, διέμεινε και αυτός στο Κυβερνείο. Τότε το Κυβερνείο ονομάστηκε «Βασιλικόν Παλάτιον», ενώ ο κόσμος το έλεγε «Παλατάκι», επωνυμία με την οποία έμεινε γνωστό μέχρι σήμερα.

Παλαμήδι

Το φρούριο του Παλαμηδιού, που διατηρείται σε άριστη κατάσταση, αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα επιτεύγματα της βενετσιάνικης οχυρωματικής αρχιτεκτονικής.

Ο λόφος του Παλαμηδιού, που οφείλει το όνομά του στον ομηρικό ήρωα Παλαμήδη, δεν φαίνεται να είχε οχυρωθεί συστηματικά μέχρι τα χρόνια της δεύτερης Ενετοκρατίας. Η κατασκευή του φρουρίου πραγματοποιήθηκε ουσιαστικά επί των

ημερών του Βενετσιάνου Γενικού Προβλεπτή του Στόλου, Αυγουστίνου Σαγρέδου, από το 1711 έως το 1714, καθιστώντας την οχύρωση του φρουρίου σε πραγματικό επίτευγμα τόσο από πλευράς οχυρωματικής όσο και από πλευράς ταχύτητας κατασκευής του. Οι μηχανικοί Ζιαξίχ και Λασάλ σχεδίασαν ένα φρούριο που βασίζεται σε σύστημα αλληλοϋποστηριζόμενων και αλληλοπροσβαλλόμενων προμαχώνων, οι οποίοι αναπτύσσονται κλιμακωτά στον άξονα Δύσης- Ανατολής και συνδέονται μεταξύ τους με τείχη. Οι οκτώ συνολικά προμαχώνες του κάστρου είναι αυτοτελείς, ούτως ώστε αν ένας από αυτούς καταληφθεί, η άμυνα να συνεχίζεται από τους υπόλοιπους.

Εικόνα 11 - Παλαμήδι

Ο κεντρικός προμαχώνας του Αγίου Ανδρέα, αποτελούσε το φρουραρχείο και ήταν ο αρτιότερα εξοπλισμένος. Εδώ βρίσκεται το εκκλησάκι του Αγίου Ανδρέα, αφιερωμένο αρχικά στον Άγιο Γεράρδο, προστάτη άγιο της οικογένειας των Σαγρέδων. Ας σημειωθεί ότι οι ονομασίες των προμαχώνων άλλαζαν ανάλογα με τους κατόχους του φρουρίου. Εκτός από τον προμαχώνα του Αγίου Ανδρέα, οι Ενετοί έχτισαν τους προμαχώνες Λεωνίδα και Μιλτιάδη στα βόρεια, τον προμαχώνα Ρομπέρ στα βορειοδυτικά, τον

Θεμιστοκλή στα νότια και τον Αχιλλέα στα ανατολικά. Ο προμαχώνας Επαμεινώνδας ολοκληρώθηκε στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, ενώ ο προμαχώνας Φωκίων κατασκευάστηκε εξολοκλήρου από τους Τούρκους. Ας σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, δεν επιτρεπόταν στους Χριστιανούς να εισέλθουν στο φρούριο.

Από το Παλαμήδι ξεκίνησε η απελευθέρωση της πόλης από τους Τούρκους, έπειτα από μακρόχρονη πολιορκία. Τη νύχτα της 29ης Νοεμβρίου του 1822, μια ομάδα Ελλήνων πολεμιστών με αρχηγό τον Στάικο Σταϊκόπουλο κατέλαβε με αιφνιδιασμό το Παλαμήδι. Πρώτος, ο Δημήτριος Μοσχονησιώτης πάτησε το πόδι του στο φρούριο, από τον προμαχώνα Αχιλλέα.

Το μεσημέρι της 30ης Νοεμβρίου, αφού καθαρίστηκε πρόχειρα από τα μπάζα το ερειπωμένο εκκλησάκι των Βενετών που ήταν αφιερωμένο στον Άγιο Γεράρδο, τελέστηκε δοξολογία και ο ναΐσκος αφιερώθηκε έκτοτε στη μνήμη του αποστόλου Ανδρέα, διότι η μνήμη του τιμάται την 30η Νοεμβρίου, ημέρα κατά την οποία η πόλη έγινε ελληνική.

Από τότε και κάθε χρόνο την ημέρα αυτή, γιορτάζεται πανηγυρικά η απελευθέρωση της πόλης με δοξολογία στο ιστορικό αυτό εκκλησάκι.

Το Παλαμήδι όμως εκτός από σπουδαίο φρούριο αποτέλεσε και τόπο ζοφερών φυλακών. Το 1833, στη διάρκεια της Αντιβασιλείας, φυλακίστηκε στον προμαχώνα του Μιλτιάδη πιθανότατα, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, με τη δήθεν κατηγορία της εσχάτης προδοσίας.

Γύρω στο 1840, ο προμαχώνας Μιλτιάδης, που είναι και ο μεγαλύτερος σε μέγεθος, μετατράπηκε σε μία από τις πιο σκληρές φυλακές βαρυποινιτών, που λειτούργησε εκεί ως το 1926 περίπου. Άλλη φυλακή υπήρχε και στον προμαχώνα του Αγίου Ανδρέα, όπου επικρατούσαν σχετικά καλύτερες συνθήκες.

Ακροναυπλία

Η βραχώδης χερσόνησος της Ακροναυπλίας αποτελούσε τον περιτειχισμένο οικισμό του Ναυπλίου από την αρχαιότητα έως και τα τέλη του 15ου αιώνα.

Τα τείχη της Ακροναυπλίας μαρτυρούν την πλούσια ιστορία της, την οποία ομολογουμένως είναι δύσκολο να την παρακολουθήσει κανείς λόγω της μακραίωνης συνεχούς κατοίκησής της. Η σημερινή μορφή του κάστρου, αν και αρκετά αλλοιωμένη από τις σύγχρονες επεμβάσεις, αποκρυσταλλώθηκε κυρίως στις περιόδους της Φραγκοκρατίας και της Πρώτης Ενετοκρατίας, από τον 13ο έως τον 16ο αιώνα.

Στην Ακροναυπλία εντοπίστηκε η ύπαρξη προϊστορικού οικισμού, ενώ στο δυτικό τμήμα της ακρόπολης σώζονται τμήματα των αρχαίων πολυγωνικών τειχών της που χρονολογούνται γύρω στα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. Κατάλοιπα τειχών όμως διατηρούνται και από την Ελληνιστική καθώς και τη Βυζαντινή περίοδο.

Το 1210-1212, όταν οι Φράγκοι κατέλαβαν την πόλη, χώρισαν την περιοχή της Ακροναυπλίας σε δύο περιβόλους, που ονομάστηκαν κάστρα. Στο μέσο περίπου της χερσονήσου βρισκόταν το λεγόμενο Φράγκικο κάστρο, το οποίο προοριζόταν για την κατοικία των Φράγκων αρχόντων και αποτελούσε το διοικητικό και στρατιωτικό κέντρο της πόλης, ενώ το Ρωμέικο κάστρο, στο δυτικό τμήμα της χερσονήσου και σε υψηλότερο επίπεδο, προορίστηκε για τους Έλληνες. Το Ρωμέικο κάστρο θα πρέπει να υπήρχε ήδη από τη βυζαντινή περίοδο, ενώ το Φράγκικο θα πρέπει να διαμορφώθηκε λίγο αργότερα. Οι Φράγκοι έχτισαν τείχος μεταξύ των δύο κάστρων και τετράγωνο πύργο στο μέσο του λόφου, για να ελέγχουν την επικοινωνία μεταξύ των δύο κάστρων.

Εικόνα 12 - Ακροναυπλία

Στο ανατολικό τείχος του Φράγκικου κάστρου υπήρχε πύλη που προστατευόταν από δύο στρογγυλούς πύργους και ένα τριγωνικό οχύρωμα. Η πύλη έφερε διακόσμηση με ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες και έμεινε γνωστή ως «Πύλη της Ειρήνης».

Στη διάρκεια της Πρώτης Ενετοκρατίας, και πιο συγκεκριμένα από το 1470, οι Ενετοί, υπό την απειλή των τουρκικών επιδρομών, προέβησαν σε επισκευή και επέκταση των οχυρώσεων της Ακροναυπλίας, υπό την επίβλεψη του σημαντικού μηχανικού της εποχής Αντόνιο Γκαμπέλο, όταν διοικητής της πόλης ήταν ο Βετόρε Πασκουαλίγκο.

Ένα από τα πρώτα και πιο σημαντικά τους έργα ήταν η ενίσχυση της οχύρωσης της Ακροναυπλίας με την προσθήκη ενός νέου περιβόλου, του λεγόμενου Κάστρου των Τόρων, σε χαμηλότερο επίπεδο, στα ανατολικά του κάστρου των Φράγκων. Το όνομά του προέρχεται πιθανώς από την ιταλική λέξη torrione που σημαίνει το μεγάλο πύργο σε τείχος φρουρίου.

Εικόνα 13 - Το κάστρο των Τόρων

Το κάστρο των Τόρων σώζεται σε καλή κατάσταση και μπορεί κανείς σήμερα να θαυμάσει, ανεβαίνοντας τη δρομόσκαλα της Καθολικής Εκκλησίας, τον επιβλητικό στρογγυλό πύργο με τις οδοντωτές επάλξεις που προστατεύει την πύλη του κάστρου, εξαιρετικό δείγμα της ώριμης Αναγέννησης.

Άλλο έργο της εποχής είναι η λεγόμενη τραβέρσα Γκαμπέλο, που στόχευε στην ενίσχυση του κάστρου των Φράγκων, με τη δημιουργία ενός δεύτερου εγκάρσιου τείχους μεταξύ του Φράγκικου και του Ρωμέικου κάστρου. Η πύλη μεταξύ των δύο κάστρων ενισχύθηκε με πολυγωνικό προμαχώνα και ημικυκλικό τείχος με πολεμίστρες.

Στα χρόνια της Πρώτης Τουρκοκρατίας, μόνο μικρές επισκευές και συμπληρώσεις πραγματοποιήθηκαν στο κάστρο, που ονομαζόταν από τους Τούρκους Ιτς-Καλέ,

δηλαδή εσωτερικό κάστρο. Εδώ κατοικούσαν απλοί άνθρωποι, Τούρκοι και Χριστιανοί, καθώς οι κατοικίες των αξιωματούχων είχαν συγκεντρωθεί στην κάτω πόλη.

Το 1686, όταν οι Βενετοί κατέλαβαν την πόλη από τους Τούρκους, έβγαλαν διάταγμα, σύμφωνα με το οποίο απαγορευόταν η κατοίκηση στο κάστρο της Ακροναυπλίας. Οι κάτοικοι της Ακροναυπλίας θα κατοικούσαν πλέον στην κάτω πόλη που είχε διαμορφωθεί με προσχώσεις ήδη από τα τέλη του 15ου αιώνα. Η Ακροναυπλία προοριζόταν πλέον μόνο για τους στρατιώτες.

Το 1829, ο Κυβερνήτης της Ελλάδος Ιωάννης Καποδίστριας ανήγειρε στην Ακροναυπλία μεγάλο στρατώνα, καθώς και στρατιωτικό νοσοκομείο.

Το 1926 μεταφέρθηκαν από το Παλαμήδι στην Ακροναυπλία οι περιβόητες φυλακές της που στεγάστηκαν στον στρατώνα του Καποδίστρια.

Το 1937 οι φυλακές Ακροναυπλίας έγιναν και πολιτικές, οι οποίες λειτούργησαν εκεί μέχρι το 1960 περίπου.

Το 1970-71 ξεκίνησε η κατεδάφιση των φυλακών προκειμένου να κατασκευαστεί το ξενοδοχείο «Ξενία Παλλάς», οπότε και καταστράφηκε σημαντικό τμήμα των τειχών και των κτισμάτων του Ρωμέικου κάστρου. Τότε κατεδαφίστηκε και το στρατιωτικό νοσοκομείο του Καποδίστρια. Από το νοσοκομείο το μόνο που σώθηκε, είναι το εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων.

Σήμερα μπορεί κανείς να επισκεφθεί το Κάστρο της Ακροναυπλίας είτε ανηφορίζοντας ανατολικά του Πάρκου του Σταϊκόπουλου και από την πλατεία Αρβανιτιάς, είτε από τη δρομόσκαλα της Καθολικής Εκκλησίας και την πύλη του Κάστρου των Τόρων.